

13. Boekaerts M. Self-regulated learning: where we are today / M. Boekaerts // Journal of Education Research. — 1999. — №31(6). — P. 445–457.
14. Gardner H. Frames of mind: the theory of multiple intelligences / H. Gardner. — London : Heinemann. — 1983. — P. 12.
15. Kolb D. Experiential learning: experience as the source of learning and Development / D.Kolb. — Englewood Cliffs: Prentice-Hall. — 1984. — P.22.
16. Hall E. Learning styles – is there an evidence base for this popular idea? / E. Hall // Education review. — 2005. — №19 (1) — P.49–56.

Надійшла до редколегії 03.09.2014 р.

УДК 37.017.924

В. А. ПАЛКІН, С. В. ТАРАНУХА

ІДЕЇ КЛАСИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК БАЗОВІ ЦІННОСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ХХІ СТ.

Розглядаються особливості реалізації ідей класичної педагогіки в умовах переходу до інформаційної цивілізації щодо сучасного вчительства, виконання ним своєї місії, підвищення престижу вчителя.

Ключові слова: *цивілізація, класична педагогіка, гуманна педагогіка, школа, вчитель, школяр.*

Рассматриваются особенности реализации идей классической педагогики в условиях перехода к информационной цивилизации в отношении современного учительства, выполнения им своей миссии, повышения престижа учителя.

Ключевые слова: *цивилизация, классическая педагогика, гуманная педагогика, школа, учитель, школьник.*

Examined as in the conditions of passing to informative civilization the ideas of classic pedagogics will be realized in regard to the modern teaching, implementations of his mission, increase of prestige.

Key words: *civilization, classic pedagogics, humane pedagogics, school, teacher, schoolboy.*

Прогресивно мислячі представники суспільства усвідомлюють, що справжня реформа освіти — це не тільки вдосконалення матеріальної бази школи, збільшення кількості комп'ютерів, інтерактивних технологій. Навіть за умови наявності всього цього не реалізується головна мета — в освітньому процесі не відбувається становлення Людини в людині, а саме це еволюційне, життєво важливе завдання потребує невідкладного вирішення. Основою перетворень, формування школи третього тисячоліття, розвитку нової особистості, духовності та моральності дітей, насамперед, є зміна педагогічної свідомості вчителя, про якого писав академік Ш. О. Амонашвілі: «Не в банкірах, не в багатіях, не в президентах, не в поліцейських, не в суддях, не в арміях, а в тобі вся надія порятунку світу!» [2, с. 50].

Проблеми технократичної цивілізації детально проаналізовано в працях Е. Фромма, інформаційного суспільства — М. Кастельса, І. Валлерстайна, С. Грофа, Е. Ласло, П. Рассела та ін. Про внесок

класичної педагогіки в розвиток теорії і практики освіти, необхідність реформування школи на принципах духовного гуманізму, роль учителя в цьому процесі постійно пише академік РАО, педагог-новатор Ш. О. Амонашвілі. Проблеми інформаційної цивілізації, освіти, підготовки та виховання вчителів, духовно-морального розвитку дітей і підлітків досліджені в працях В. Г. Александрової, М. В. Богуславського, В. П. Бека, А. Я. Данелюка, Л. В. Загрекової, С. К. Бондирева, В. Ф. Бак, С. А. Сіроїжко, С. Л. Крука та ін.

Мета статті — розглянути особливості реалізації ідей класичної педагогіки в умовах переходу до інформаційної цивілізації щодо сучасного вчительства.

Наприкінці ХХ ст. відбулася інформаційна революція, розпочалася реконструкція суспільних відносин з метою створення мережевого суспільства, яке зумовило виникнення нової економіки — інформаційної, глобальної. Мережеве суспільство стимулювало створення нової культури — культури реальної віртуальності [5; 7]. Про це свідчать такі факти: більше 2,4 млрд з 7,13 млрд жителів Землі є користувачами Інтернету, 1,5 млрд осіб зареєстровані в соціальних мережах, річний чистий прибуток від реклами тільки в пошуковій компанії «Google» становить 6,5 млрд доларів США [6, с. 4]. Інтернет набув найбільшого поширення в США, країнах Європи та Азії. Слід зазначити, що 57 % дорослих жителів Росії, 85 % — США, країн Євросоюзу є користувачами мережі. Інтернет стрімко поширюється серед жителів України: 50 % дорослого населення систематично користується послугами «світової павутини», згідно з даними «Лабораторії Касперського», на одну українську родину у 2012 р. припадало в середньому 3,1 персональних електронних пристроїв з Інтернет-доступом і можливістю зберігання великого обсягу інформації [14]. Молоді українці, відповідаючи на запитання: «Як часто Ви користуєтеся Інтернетом?», — зазначили, що майже три чверті з них день у день перебувають перед монітором [10, с. 28].

Розвиток НТТ сприяв тому, що за останні роки людство накопичило більше знань, ніж за всю свою історію, а швидкість обміну знаннями збільшилася в тисячі разів і продовжує зростати. Водночас аналіз свідчить, що подальший розвиток інформаційної цивілізації пов'язаний з безліччю ризиків. Головним з них є розрив, який загрозово збільшується, між глобальними проблемами і зниженням рівня духовно-моральної культури населення. Досягнення науки повинні використовуватися на благо. Пригадаємо слова видатного вченого Д. І. Менделєєва про те, що знання в руках людини неблагородної подібні до шаблі в руках божевільного. Тому серед багатьох можливих способів виходу з кризи головним є зміна свідомості людей. Дедалі частіше лунають думки педагогів, філософів і соціологів про те, що саме освіта має допомогти людству впоратися з існуючими цивілізаційними викликами. У суспільстві розуміють, що зробити це в межах

старої репродуктивно-педагогічної цивілізації неможливо. Вона виконала своє завдання: тривалий час цілеспрямовано передавала досвід «батьків» «дітям» засобами спеціально організованого педагогічного процесу, використовуючи знакові системи, що кодують життєвий досвід та полегшують його консервацію і передачу. Проте нині ситуація докорінно змінилася. В умовах інформаційного суспільства людина має мислити нестандартно, творчо, приймати рішення в стислі терміни, зважати не тільки на економічну доцільність, але й моральні норми.

Однак освітня реформа в Україні достатньо не реалізується. Ринкова ідеологія негативно впливає на освітній простір: мати, багатіти, брати від життя все, піклуватися про свої особисті інтереси. Школа нерідко перетворюється на ринок освітніх послуг, збирача неоголошених податків з батьків, продавця знань, а іноді й просто оцінок. Акцентування на знанні та зменшення уваги до питань морального виховання на тлі роз'єднання в родині й безкультур'я в суспільстві призводять до юнацької інфантильності й нігілізму, збільшення дитячої злочинності, наркоманії, суїцидів. Усесвітня організація охорони здоров'я оприлюднила статистичні дані про зростання цих недуг. У 2012 р. Україна посіла п'яте місце серед країн планети за споживанням алкоголю і друге — за рівнем смертності від нього. 85 % дітей у віці до 13 років під час опитування підтвердили, що хоча б раз у житті пили спиртне, а 76 % — зізналися, що випивають систематично протягом року [11]. У результаті Україна посідає перше місце у світі за рівнем дитячого алкоголізму. Згідно з офіційною світовою статистикою, 4 % населення Землі (близько 250 мільйонів) — наркозалежні. В Україні кількість наркоманів щороку збільшується приблизно на 8-10 відсотків. Нині їх близько 1,5 млн осіб [12].

Високим є в Україні і рівень дитячих самогубств. Він вищий, ніж у Європі, де переважає демократичний стиль виховання, у 2,3 рази. У дев'ятці країн, де відзначається найвищий рівень самогубств (20 осіб на 100 тисяч населення), перебувають Росія і ще п'ять експерсреспублік колишнього Радянського Союзу — Литва, Білорусь, Казахстан, Латвія, Україна. Перше місце посідає Литва — 42 випадки суїциду на 100 тис. жителів. На другому — Білорусь (37 самогубств). На третій позиції — Російська Федерація — 36. Далі: Шрі-Ланка (31), Казахстан (30), Угорщина (28,5), Латвія (26), Україна (25) і Японія (24) [17]. Поширеним явищем стало лихослів'я в школі, на вулиці, в сім'ї. К. Д. Ушинський висловлював тверде переконання, що «моральний вплив становить головне завдання виховання, значно важливіший, ніж розвиток розуму взагалі, наповнення голови знаннями та роз'яснення кожному його особистих інтересів...» [20, с. 95]. Перед учительським світом виникли питання, які майже сторіччя тому порушував великий В. І. Вернадський. У своєму щоденнику ще

в березні 1918 р. він записав: «Де шукати опори? Шукати в нескінченному творчому акті, в нескінченній силі духу... Не можна відкласти турботу про вічне і велике на той час, коли буде досягнута для всіх можливість задоволення своїх елементарних потреб. Інакше буде пізно. Ми дамо матеріальні блага в руки людей, ідеалом яких буде — «хліба і видовищ». Їсти, пити, нічого не робити, насолоджуватися любов'ю. Невже вчитель може задовольнитися, коли він виховуватиме Скалозубів, Молчаліних, жадібних до грошей банкірів, ненажер» [5].

Суспільство має перейти в наступну, креативно-педагогічну, цивілізацію, основою якої буде гуманістична освітня парадигма. Саме тому сучасні проблеми гуманізації освіти актуалізуються не тільки в Україні, але і в інших європейських країнах. Тільки реформи, спрямовані на гуманізацію освіти, здатні забезпечити вирішення освітнього надзавдання — надати учневі знання про суспільство, культуру, людину, сприяючи водночас усесторонньому розвитку особистості, допомагаючи розкрити її індивідуальність, закладаючи основи вільного вибору професії та реалізації творчих сил.

Надто важливо, що нині в результаті обговорення в ЗМІ і соціальних мережах, на конференціях та педагогічних читаннях здійснюються практичні дії, спрямовані на реалізацію цієї прогресивної ідеї. Ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова академік В. П. Андрущенко зазначав: «Ми повинні відродити в європейському просторі красу людини в усій величчї історизму, сучасності, спрямованості в майбутнє. Провідником цього відродження повинен бути ЙОГО ВЕЛИЧНІСТЬ УЧИТЕЛЬ, духовну основу якого визначають вічні людські цінності: Віра, Надія, Любов» [9]. Цей важливий документ покликаний об'єднати європейські університети педагогічного профілю для реалізації єдиної педагогічної стратегії з метою виховання нового вчителя для об'єднаної Європи XXI ст. Базовими цінностями Конституції стали цінності класичної педагогіки: творчість знаменитого чеського педагога Я. А. Коменського, німецького мислителя Ф. Дістервега, французького просвітителя Ж-Ж. Руссо, російських письменника і педагога Л. М. Толстого та метра педагогіки К. Д. Ушинського, польського гуманіста Я. Корчака, грузинського педагога Ш. О. Амонашвілі, білоруського мислителя Ф. Скорини та ін. Основу Конституції становлять ідеї видатних українських педагогів А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського.

Гуманістична спрямованість особистості педагога визначається не стільки розширенням обсягу інформації, скільки її внутрішнім моральним стрижнем, здатністю боротися з недоліками, сприймати і підтримувати позитивне, робити все можливе для розвитку культури, виховання благородства, духовності, моральності. Про це написала у своєму есе «Я — учитель» Заслужений учитель України,

викладач Донецького ліцею «Колеж» С. А. Сіроїжко: «Я генерал, я маю владу, якій міг би позаздрити будь-який правитель. Я воїн, тому що кожен день вибудовую стратегію битви проти лінії, ненависті, байдужості, зради, страху. І в мене є безсмертні союзники: Розум, Мудрість, Щедрість, Доброта, Безкорисливість, Натхнення, Творчість, Цікавість, Віра, Надія, Любов та Гумор, які завжди готові стати під мої знамена на полях битв».

Одна з проблем пов'язана з підготовкою і вихованням учителя, здатного стати духовним наставником особистості. Для цього сам педагог має бути особистістю. «Немає сумніву, що багато залежить від загального розпорядку в закладі, але найголовніше завжди залежатиме від особистості безпосереднього вихователя..., — писав К. Д. Ушинський, — вплив особистості вихователя на молоду душу становить ту виховну силу, якої не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань і заохочень» [20, с. 32]. Однак практика доводить, що нині педагогічні ВНЗ часто обмежуються тим, що надають майбутнім педагогам професійні знання, вміння та навички, але недостатньо уваги приділяють формуванню особистісних, професійно значущих якостей учителя. Опитування студентів київських педагогічних ВНЗ свідчить, що тільки 20 % випускників бажають працювати за фахом, 27 % — вважають навчальний заклад (будь-якого типу) головним носієм моральних цінностей [16].

Існує філософський принцип: подібне виховується подібним: моральність вихованця — моральністю вчителя, духовність — духовністю. Саме про це писав В. О. Сухомлинський: «На дитину впливають багато людей і явищ життя. Місія школи, наше з вами найважливіше завдання, дорогий колего, — боротися за людину, переборювати негативні впливи і надавати простір позитивним. А для цього необхідно, щоб особистість учителя чинила найбільш яскравий, дієвий і благодіючий вплив на особистість учня» [18]. На це ж постійно звертає увагу у своїх працях Ш. О. Амонашвілі: «Учитель завжди великий. Він не є звичайною людиною, це явище надсупільне. Нехай праця його не помітна для земного ока, але небеса бачать піт душі вчителя» [1, с. 39]. Що ж реально потрібно для того, щоб підвищити якість роботи педагога? Головне — це усвідомлення своєї місії. Суспільство, розуміючи серйозність завдань педагога, має допомагати, підтримувати або хоча б не заважати йому. Тільки усвідомивши свою професію як місію, вчитель зможе знайти в собі сили й здібності постійно прагнути власного духовного зростання, самоосвіти, надаючи в цьому допомогу своїм вихованцям. Серйозну підтримку зміцненню внутрішнього стрижня вчителя нададуть праці класиків педагогіки, детальне вивчення ідей, які допоможуть учителеві:

- глибше зрозуміти себе, своє призначення в сім'ї, професії, суспільстві;

- знайти шлях до власного «Я», розрізняючи такі пласти людського життя, як фізичний, душевний, духовний, і допомогти в цьому своїм учням;
- внутрішньо долучитися до національної духовної традиції: релігії, фольклору, мистецтва, літератури, філософії;
- усвідомити неповторність кожного прожитого дня і реальну радість буття;
- створювати в школі й навколо неї культурне середовище.

Ще раз звернемося до В. О. Сухомлинського: «Найголовнішою ознакою педагогічної культури має бути відчуття духовного світу кожної дитини, здатність приділити кожному стільки уваги і духовних сил, скільки необхідно для того, щоб дитина відчула, що про неї не забувають, її горе, її образи і страждання розділяють» [19, с. 79].

Однією із серйозних проблем духовно-морального виховання є вдосконалення його змісту — тієї системи цінностей, виховання якої забезпечує духовно-моральне дорослішання молоді людини. Під змістом духовно-морального виховання розуміється той духовний і моральний досвід, який набувається дитиною і «виросчується» вчителем у процесі педагогічної взаємодії.

Найважливішою формою, в якій акумулюється життя дітей у школі, є урок. Відомо, що його успіх залежить від багатьох факторів, більшість з яких перебуває в площині міжособистісних відносин. Саме там проявляються духовні закони, лише частково вивчені психологічною наукою.

Якщо розглядати урок з позиції духовності, то він з форми організації навчально-виховного процесу перетворюється на складову спільного життя вчителя й учня, в якій відбувається взаємний процес навчання і збагачення. Під час уроку спілкуються не тільки окремі особистості, а окремі духовні світи різних людей. Якщо вчителю не вдається отримати доступ у внутрішній світ дитини, то урок лише частково вплине на її свідомість, не залишивши жодного сліду, буде складним і виснажливим. Енергетично він виснажує сили або вчителя, або учнів, або і тих і інших водночас [3, с. 94- 95].

У духовному просторі вчителя діти обгороджуються, дорослішають, навчаються і виховуються, але тільки в тому разі, якщо існує духовна спільність. «Мені стає зрозуміло, що з душевного спілкування, в якому людина віддає свої багатства, свою внутрішню красу іншій людині, — писав В. О. Сухомлинський, — саме і починається творення людини людиною» [19, с. 179].

Важливою духовною складовою уроку, без якої не виникає духовної спільності, є його людяність. Урок готується для конкретних дітей, тому, крім суми знань, у ньому мають бути живі людські стосунки, щира зацікавленість учителя дітьми, їхніми долями. В. О. Сухомлинський стверджував: «Урок — не тільки переказання знань з голови вчителя в голови дітей. Це, передусім, ставлення дитини до

знань, але також і ставлення дитини до вас, вихователі. На уроці, на моє тверде переконання, має найповніше і найяскравіше розкриватися ставлення людини до людини як найвищої цінності» [19, с. 177].

Відчувши важливість і привабливість предмета, вчитель обов'язково знайде способи донести знання дітям. Тому завдання вчителя-творця — знайти такі методи та прийоми, які дозволили б без спотворень утілити ідеальний прообраз уроку в реальні події в класі, створити й емоційно-інтелектуальне поле напруження, в якому відбувається набуття духовно-моральних смислів і цінностей. Усе це вможливорює використання в педагогічному процесі методів, розвиваючих не тільки мислення, а й емоційний світ людини. Учитель енергією своєї думки живить енергію думки учня. Якщо ж він, викладаючи матеріал, відчуває нудьгу, то діти відчувають її втричі інтенсивніше, захищаючись небажанням навчатися і поганою поведінкою. Важливо, щоб на такому самому високому рівні відбувалося спілкування вчителя з учнями в позаурочний час, до такої взаємодії були долучені батьки, цікавими розвиваючими дитячими передачами наповнилися програми телебачення, у видавництвах виходило друком більше захоплюючих дитячих книг. Тільки так можна досягти мети — виховати благородну людину.

Вирішити проблему підготовки вчителя XXI ст. неможливо без підвищення престижу вчительської праці. Соціологічні опитування свідчать, що професія вчителя нині не є престижною. Згідно з даними опитування, проведеного наприкінці 2011 р. інститутом Горшеніна, престижною цю професію називають 20,3 % респондентів. Тільки 24,5 % опитаних вважають, що ця професія надає можливості заробити собі на життя, пояснюючи свою позицію надто низьким рівнем оплати відповідальної праці викладача [13]. Згідно з даними Державної служби статистики, сфера освіти перебуває в п'ятірці найнижкооплачуваніших галузей в Україні. Так, середня зарплата в ній у серпні 2013 р. становила 2542 гривні. Порівняльний аналіз зарплат учителів України й інших країн у 2013 р. демонструє, що за цим показником педагогіки нашої країни випередили лише колеги з Білорусі. Азербайджанські та російські вчителі заробляють у 1,5 і 1,8 рази, а німецькі — у 7 разів більше за вчителів з України. При цьому 78 % учителів України висловили незадоволення своєю заробітною платою [15].

У цьому разі актуально звучать слова класика педагогіки К. Д. Ушинського: «Хороша народна освіта коштує недешево! Але слід ще зміркувати, що обходиться народу дорожче — освіта чи невігластво?» [20, с. 140].

Крім матеріальних проблем, серед важливих причин, які не дозволили професію вчителя назвати престижною, названі низький рівень підготовки сучасних педагогів, неповага до праці вчителя деяких учнів.

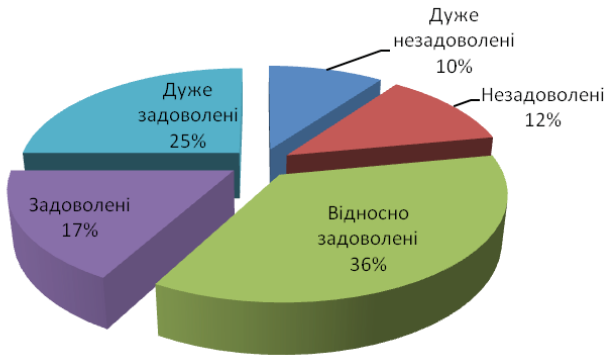

Рис.1. Ступінь задоволеності вчителів України своєю педагогічною роботою (%)

Іншими словами, шкільний учитель відчуває не тільки матеріальний, а й часто психологічний дискомфорт. Незважаючи на це, аналіз результатів соціологічного опитування 7666 вчителів України свідчить, що більшості з них подобається працювати в школі [15]. Це підтверджує інформація, наведена на рисунку: відсоток учителів, котрим подобається працювати в школі, в 4,5 рази перевищує незадоволених, тобто більшість педагогів отримують задоволення від роботи вчителя, незважаючи на незадоволеність зарплатою.

Таким чином, переорієнтація вчителів від традиційно авторитарних підходів на гуманне педагогічне мислення, розширення свідомості педагогів є найважливішими завданнями розвитку освіти в сучасних умовах, стрижневим питанням нової, гуманно-особистісної, педагогіки, покликаної підвищити рівень вітчизняної освіти у XXI ст. Зробити це можливо, лише повернувшись до цінностей класичної педагогіки. «Тримачі Істини Школи, — зазначає Ш. О. Амонашвілі, — говорять з нами мовою Майбутнього. Щоб їх зрозуміти, потрібно ввійти в це вічне Майбутнє, звідки вони ведуть з нами неспішний діалог» [1, с. 77].

Перспективи подальшого дослідження означеної проблеми вбачаються у визначенні методів підвищення духовності та моральності сучасного українського вчителя, впливу інформаційної цивілізації на цей процес, вивченні форм і способів протидії школи й учителя формуванню «кібернетичної» особистості, зміцненні духовної спільності вчителя–дитини–батьків.

Список літератури

1. Амонашвили Ш. А. Истина школы / Ш. А. Амонашвили. — Артемовск : Лаборатория гуманной педагогики, 2008. — 80 с.

2. Амонашвили Ш. А. Учитель / Ш. А. Амонашвили. — Донецк : Ноулидж, 2013. — 178 с.
3. Бак В. Ф. Солнечный ветер педагогической любви / В. Ф. Бак. — Днепрпетровск : Днепропетровский областной Центр гуманной педагогики им. Ш. А. Амонашвили, 2011. — 134 с.
4. Валлерстайн И. Конец знакомого мира. Социология XXI века / И. Валлерстайн ; пер. с англ. под ред. Б. Л. Иноземцева. — М. : Логос, 2003. — 368 с.
5. Вернадский В. И. Дневники 1917–1921 [Электронный ресурс] / В. И. Вернадский. — Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/1119773>. — Загл. с экрана.
6. Исакова Т. А. Интернет-зависимость как новый феномен современного мира: сущность и проблемы / Т. А. Исакова. — Киев : Ин-т стратегических исследований, 2011. — 47 с.
7. Кастельс М. Галактика Интернет : размышления об Интернете, бизнесе и обществе / М. Кастельс; пер. с англ. А. Матвеева. — Екатеринбург : У-Фактория, 2004. — 328 с.
8. Манифест гуманной педагогики. — Донецк : Ноулидж, 2011. — 44 с.
9. Освіта : Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. — 2013. — №19 (23–30 березня).
10. Палкин В. А. Развитие информационной цивилизации: путь к процветанию или катастрофе? / В. А. Палкин // Наук. скарбниця освіти Донеччини. — 2014. — №2. — С. 26–33
11. Сайт АиФ Украина [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.aif.ua/society/999935>. — Загл. с экрана.
12. Сайт АиФ Украина [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.aif.ua/society/1005006>. — Загл. с экрана.
13. Сайт института Горшенина. Данные Всеукраинского социологического опроса на тему «День учителя в Украине» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://newsland.com/news/detail/id/792908/>. — Загл. с экрана.
14. Сайт Новости ua. В Украине на каждую семью приходится около 3,1 персональных электронных устройства [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://itc.ua/news/v-ukraine-na-kazhduyu-semyu-prihoditsya-okolo-3-1-personalnyih-elektronnyih-ustroystva/>. — Загл. с экрана.
15. Сайт Mojazarplata.com.ua [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://mojazarplata.com.ua/ru/main>. — Загл. с экрана.
16. Сайт общественно-политического и делового еженедельника «Комментарии» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://gazeta.comments.ua/?spec=1320998830>. — Загл. с экрана.
17. Сайт Свободная Пресса. Россия остается страной самоубийств [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://svpressa.ru/society/article/37979/>. — Загл. с экрана.
18. Сухомлинский В. А. Сто советов учителю [Электронный ресурс] / В. А. Сухомлинский. — Режим доступа: <http://gumannaia-pedagogika.ru/offers/>. — Загл. с экрана.
19. Сухомлинский В. А. Переиздание. Антология гуманной педагогики / В. А. Сухомлинский. — М. : Издат. дом Шалвы Амонашвили, 2002. — 224 с.

20. Ушинский К. Д. Переиздание. Антология гуманной педагогики / К. Д. Ушинский. — М. : Издат. дом Шалвы Амонашвили, 2002. — 224 с.

Надійшла до редколегії 28.08.2014 р.

УДК 811.161.1'243:371.214.114

З. І. ГИРИЧ

ПОМИЛКИ ІНОЗЕМНИХ ТЮРКОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАСВОЄННЯМ ГРАМАТИКИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Розглянуто деякі типові морфологічні та синтаксичні помилки в усному й писемному мовленні іноземних тюркомовних студентів інженерного профілю. Виявлено причини цих помилок.

Ключові слова: *типові помилки, морфологічні та синтаксичні помилки, тюркомовні студенти, граматичні труднощі.*

Рассмотрены некоторые типичные морфологические и синтаксические ошибки в устной и письменной речи иностранных тюркоязычных студентов инженерного профиля. Выявлены причины этих ошибок.

Ключевые слова: *типичные ошибки, морфологические и синтаксические ошибки, тюркоязычные студенты, грамматические трудности.*

The typical morphological and syntactic errors in oral and written speech of foreign Turkic-speaking students of engineering profile are explored. The causes of these errors are identified.

Key words: *common mistakes, morphological and syntactic errors, a Turkic-speaking students, grammatical difficulties.*

Виявлення граматичних труднощів, характерних для конкретної національної, зокрема тюркомовної аудиторії, відноситься до фундаментальних досліджень, які мають велике теоретичне і практичне значення в галузі викладання російської мови іноземцям. Найбільшу складність для іноземних тюркомовних студентів з Туркменістану, Узбекистану, Казахстану, Азербайджану тощо, котрі навчаються у ВНЗ України, становлять ті категорії і явища граматики російської мови, яких немає в рідній мові. Їхнє опанування зумовлює найбільшу кількість типових помилок. Як зазначає В. Д. Аракін, типізація помилок є необхідною передумовою побудови правильної методики викладання російської чи будь-якої іншої мови в певній аудиторії, «при цьому типологія помилок залежатиме від особливостей рідної мови учнів» [1, с. 50]. На склад типових, реально виявлених мовленневих помилок необхідно зважати і в процесі визначення змісту коригуючого навчання для іноземних тюркомовних студентів інженерного профілю.

Проблема навчання російської граматики іноземців розглядається в працях З. М. Ієвлевої, В. І. Остапенко, С. О. Хавроніної,